

Olen edellä puuttunut Tervosen tutkimuksen heikkouksiin tuomatta esiin juuri ollenkaan sen ansioita. Niitä tutkimuksella toki on. Sen ongelmanasettelu on vaativa ja haastava, ja sitä ratkoessaan Tervonen tuo esiin tärkeitä ja pohtimisen arvoisia näkökohtia vaikkakaan ei kiistattomia ratkaisuja. Tutkimus osoittaa tiettyä välivaihetta, jossa monet alustavat ideat ovat siivilöityneet odotamaan edelleenkehittelyään.

Veikko Pietilä

Kirjallisuus

AHMAVAARA, Y. Informaatio. Helsinki, Weilin+Göös, 1969.

HEMÄNUS, P & TERVONEN, I. Objektii-
vinen joukkotiedotus. Helsinki, Otava,
1980.

nordicom

Nordicom kohtaa käyttäjänsä

NORDICOMin toiminnan arviointitutkimus (NORDICOM möter sina användare: en undersökning av intresset för och användning av NORDICOM:s bibliografi och nyhetsbrev. Göteborg, 1985) on valmistunut.

Tutkimuksen kohteena oli ainoastaan NORDICOMin pohjoismainen toiminta: pohjoismainen bibliografia ja lehdet NORDICOM-Information ja The NORDICOM Review. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää julkaisujen levik-
kiä, käyttöä ja arvostusta.

Tutkimus toteutettiin julkaisujen tilaajille osoitetun kyselyn avulla. Vastausprosentti oli bibliografian ja NORDICOM-Informationin osalta hieman alle 60 ja The NORDICOM Review'n osalta noin 30. Kaikkiaan bibliografialla on 543 tilaajaa, NORDICOM-Informationilla 1960 ja The NORDICOM Review'llä 1188 tilaajaa.

Bibliografia - seurannan ja haun väline

Bibliografian, samoin kuin lehtien, tosi-
asiallista käyttöä on sängen hankala tut-
kia: on vaikea tavoittaa esim. kirjaston
hyllyssä olevan bibliografian käyttäjiä.
Nämä - esim. opiskelijat - saattavat
olla suurikin bibliografian käyttäjäryhmä,
jonka tarpeet ja arvioinnit bibliografian
suhteen saattavat olla erilaisia kuin
bibliografian tilanneiden, jotka yleensä
ovat enemmän tai vähemmän vakiintu-
neen aseman saavuttaneita tutkijoita,
toimittajia, tiedottajia jne. Ei-tilaajat
jäivät siis tutkimuksen ulkopuolelle.

Kiinnostavaa on joka tapauksessa tar-
kastella, keitä tilaajat ovat ja miten
he julkaisuja käyttävät ja arvioivat.

Vastanneista bibliografian yksityis-
henkilötilaajista on huomattava osa,
lähes puolet tiedeyhteisön ulkopuolelta.
Laitostilaajista yli puolet on muita kuin
tutkimuslaitoksia: joukkotiedotusvälineitä,

julkisen sektorin virastoja, yleisiä kirjas-toja jne. Uusia tilaajia on tullut nimen-omaan tiedeyhteisön ulkopuolelta. Ilmei-sesti toiminnan alkuvaiheessa on tavoit-tettu pääosa tiedeyhteisöön kuuluvista kiinnostuneista henkilöistä ja laitoksista, mutta tiedeyhteisön ulkopuolisia vasta toiminnan vakiintuessa.

Bibliografiaa käytetään eri tavoin. Yksityiset tilaajat tapaavat selata biblio-grafian läpi sen ilmestyttyä. Sitä siis käytetään aikakauslehden (tai sanoma-lehden!) tapaan, tarkoituksena seurata, mitä kirjallisuutta on ilmestynyt ja mitä alalla tutkitaan.

Bibliografiaa käytetään myös haku-teoksena: yli 80 % yksityishenkilötilaa-jista hakee vähintään muutaman kerran vuodessa kirjallisuutta bibliografian avul-la. Noin puolet kaikista vastaajista käyt-ti bibliografiaa lisäksi julkaisujen hank-kimisen apuvälineenä.

Bibliografian käytön määrä kertoo jotain myös sen arvostuksesta: bibliogra-fiaa pidetään erittäin hyödyllisenä. Tästä kertoo myös jatkuvien tilausten määrä: lähes puolet vastaajista on tilannut bib-liografiaa yli viisi vuotta.

Tilaajilta kysyttiin myös valmiutta maksaa enemmän bibliografiasta: n. 80 % oli valmis hyväksymään bibliografian mahdollisen hinnankorotuksen.

NORDICOM-Information - tieteestä tie-dottamisen väline

NORDICOM-Information leviää vielä hieman selvemmin tiedemaailman ulko-puolelle kuin bibliografia. Yliopistot ja muut tutkimuslaitokset tai niissä työskentelevät ovat kuitenkin suurin yksittäi-nen tilaajaryhmä: noin 40 % vastaajista. Joukkotiedotusvälineet tai niissä työskentelevät ovat seuraavaksi suurin ryhmä (n. 20 %), julkisen sektorin tiedotus-toiminta (12 %), järjestöt, koulut, elin-keinoelämä, yleiset kirjastot jne. tulevat jäljessä kukin 2-3 %:n osuudella.

Maittain tarkasteltuna levikki on suurin Tanskassa ja Ruotsissa.

Lehteä luetaan sangen tarkasti: noin 60 % sanoo lukevansa suurimman tai ainakin suuren osan lehden sisällöstä, 30 % selaa lehden läpi. Tarkimmin leh-den lukevat tutkijayhteisön jäsenet, "selailijoita" on enemmän käytännön työssä olevien keskuudessa.

Lehden lukijoita on toki enemmän kuin tilaajia: noin 40 % tilaajista antaa lehden eteenpäin, työtovereille, kirjastol-le tai muuten yleisesti käytettäväksi.

Lehteä käytetään paitsi yleiseen alan seuraamiseen, myös julkaisujen hankkimi-sen apuna. Kiinnostavimpia/tärkeimmiksi koettuja osastoja ovat "uudet kirjat" ja "tekeillä oleva tutkimus". Vähemmän tärkeinä pidettiin varsinaisia artikkeleita, katsauksia selvityksiin ja mietintöihin, konferenssi-ilmoituksia ja tutkimusyhdis-tysten tapahtumatietoja. Mielenkiinnon kohteet ovat kuitenkin erilaiset eri luki-jaryhmillä. Tutkijayhteisön jäseniä kiin-nostaa selvästi eniten kirjallisuus ja tekeillä oleva tutkimus, muiden lukijoiden mielenkiinto hajautuu tasaisemmin eri alueille.

Ideoita lehden kehittämiseksi saatiin kolmisensataa; vastaajat toivoivat mm. lisää kansainvälisyyttä (kirjallisuusesitte-lyjä, katsauksia tutkimussuuntauksiin eri maissa jne.), katsauksia lähitieteisiin, "henkilöuutisia" tutkimuksen kentältä.

Myös halukkuutta maksaa lehdestä kysyttiin - tällä hetkellähän lehti on ilmainen. Suostuvaisimpia maksamaan olivat tutkijayhteisöt ja niiden jäsenet. Tutkimuksen tekijät arvelevat, että käy-tännön työssä olevat toimittajat, tiedot-tajat jne. ehkä jättäisivät lehden tilaa-matta, jos se tulisi maksulliseksi. Tämä olisi lehden tehtävää ajatellen kohtalo-kasta: lehden ja koko NORDICOMin teh-tävänä on toimia paitsi tutkijoiden väli-sen yhteydenpidon yhtenä linkkinä, myös tiedottaa tieteestä tiedeyhteisön ulkopuo-llelle.

NORDICOM Review - kansainvälisille areenoille

The NORDICOM Review on **NORDI-COM-Informationin** englanninkielinen ver-sio, joka leviää lähinnä Pohjoismaiden ulkopuolelle: Eurooppaan 649 kpl, Latina-laiseen Amerikkaan 80, Pohjois-Amerik-kaan 316, Australiaan 25, Afrikkaan 32 ja Aasiaan 86 kpl.

Vastausprosentti englanninkielisen lehden osalta jäi suhteellisen alhaiseksi, mikä johtui lähinnä tutkimuksen kireästä aikataulusta: kaikki vastaukset eivät eh-tineet perille eikä uusintakyselyä ehditty tehdä.

Vastaajista suurin osa (noin 75 %)

työskentelee tutkimusyhteisöissä tai on tutkimuslaitoksia. Myös tiedotusvälineitä ja niiden palveluksessa olevia on huomattavan paljon (10-20 % alueittain vaihdellen, kuitenkin USA-laisista vastaajista vain 3 % edustaa tiedotusvälineitä). Kirjastojen merkitys aikakauslehtien tilaajina vaihtelee alueittain: Itä-Euroopan vastaajista 11 % on kirjastoja, Länsi-Euroopan vastaajista 7 % mutta USA:n vastaajista ei yhtään.

Vastaajat pitivät tärkeimpänä sisältöalueena katsauksia meneillään olevaan tutkimukseen. Seuraavaksi tärkeimpiä ovat kirja-arvostelut, konferenssitiedot ja uusien julkaisujen esittelyt.

Kaikenkaikkiaan vastaajat pitivät **The NORDICOM Review**'tä tärkeänä linkkinä pohjoismaiseen tiedotustutkimukseen. Tämä ei kuitenkaan merkitse suurta maksamishalukkuutta: alle puolet vastaajista on valmis maksamaan lehdestä.

Mitä tästä eteenpäin?

Tutkimus liittyy NORDICOMin tulevaisuuden kohtalonkysymykseen: rahoitukseen. NORDICOMhan on yli 10-vuotisesta olemassaolostaan huolimatta edelleen projekti, jonka rahoitus ei ole vakinaisella pohjalla. Pohjoismaisen kulttuurisyhteistyön sihteeristö on rahoittanut yhteispohjoismaista toimintaa. Kansallisen toiminnan rahoittavat NORDICOMin kansallisten keskusten "emolaitokset". Kansallinen toiminta ei siis ole uhanalainen, pohjoismaisen sen sijaan on.

Kulttuurisihteeristö ei sääntöjensä mukaan rahoita tämänkaltaista toimintaa vakituisesti. Se onkin vaatinut NORDICOMilta selvitystä siitä, miten se aikoo tulevan toimintansa rahoittaa tai onko toiminta ylipäänsä tarpeen. Käyttäjätutkimus vastasi jälkimmäiseen kysymykseen myöntävästi, muttei ratkaissut rahoituskysymystä. Käyttäjät eivät ole kovin halukkaita maksamaan julkaisuista, ja vaarana on, että maksullisuus merkitsisi käyttäjäkunnan kaventu- mista erityisesti tiedeyhteisön ulkopuolisten käyttäjien osalta. NORDICOM näkee kuitenkin tärkeänä tehtävänä toimia tieteestä tiedottajana tiedeyhteisöstä ulospäin.

NORDICOMin hallitus käsitteli touku- kuussa 1985 asiaa ja päätti heittää pal- lon takaisin kulttuurisihteeristölle ja

kysyä, miten se ehdottaa rahoituksen järjestettäväksi. Yksi mahdollisuus on laajentaa NORDICOMin tehtäväkenttää siten, että siitä tulisi tiedotustutkimuk- sen asiantuntijaelin, joka voisi mm. jakaa pohjoismaisia tutkimusapurahoja. Vastaa- vanlainen elin on NORDINFO, Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig infor- mation, jota kulttuurisihteeristö rahoit- taa.

Mutta tulevaisuus on edelleen avoin.

Maija Jussilainen

PSYKOLOGIA-LEHTI 1986

OSTA JA IHMETTELE! TILATAKIN VOI

Tilauhinnat: kotimaan ja pohjoismaihin 130 mk, muualle 150 mk.
Jäsentilaus 100 mk ja opiskelijatilaus 60 mk (sis jäsenmaksun).
Irtonumero 25 mk.

Tilaukset:
Psykiologia-lehti,
Snellmanink 9-11,
00170 Helsinki
Ps-tili: 9544-2

JULKAISIJA: SUOMEN PSYKOLOGINEN SEURA